ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

VAIDEOTSUS
avaliku teabe asjas nr 2.1-3/21/1983

Otsuse tegija	Andmekaitse Inspektsiooni jurist Elve Adamson
Otsuse tegemise aeg ja koht	21.07.2021 Tallinnas
Vaide esitamise aeg	27.05.2021 (registreeritud inspektsioonis 28.05.2021)
Teabevaldaja	Justiitsministeerium aadress: Suur-Ameerika 1, Tallinn e-posti aadress: info@just.ee
Vaide esitaja	AS Õhtuleht Kirjastus aadress: Narva mnt 13, Tallinn e-posti aadress: priit.parnapuu@ohtuleht.ee

RESOLUTSIOON:
Avaliku teabe seaduse (AvTS) § 45 lg 1 punkti 1 ning haldusmenetluse seaduse (HMS) § 85 punkti 4 alusel

otsustan:

1) jätta vaie rahuldamata kuna korruptsioonivastases seaduses on erikord huvide deklaratsioonide registri andmetele juurdepääsuks
2) teha vaideotsus teatavaks vaide esitajale ja teabevaldajale.

VAIDLUSTAMISVIIDE:
Kui Andmekaitse Inspektsioon jätab vaide rahuldamata, siis on vaide esitajal õigus pöörduda teabevaldaja vastu halduskohtusse (AvTS § 46 (2)). Vaide esitaja saab 30 päeva jooksul pöörduda Andmekaitse Inspektsiooni vastu halduskohtusse, kui Andmekaitse Inspektsioon rikkus menetlemisel vaide esitaja õigusi muul viisil.

FAKTILISED ASJAOLUD:
1 Vaide esitaja esitas Justiitsministeeriumile teabenõude milles palus väljastada nimekirja isikutest, kes on jätnud huvide deklaratsioonid esitamata 2020. ja 2021. aastal
2 Justiitsministeerium soovitud teavet ei väljastanud ning selgitas, et soovitud andmetega on võimalik tutvuda Maksu- ja Tolliameti veebilehe kaudu, kus on võimalik teha otsinguid nii isiku nime kui asutuse alusel. Isikute nimed, kes peavad deklaratsioonid esitama on leitavad kas seadusest või asutusete veebilehtedelt.
3. Vaide esitaja eeltooduga ei nõustunud ning esitas Andmekaitse Inspektsioonile vaide.

VAIDE ESITAJA NÕUE JA PÕHJENDUSED:

Esitasin ajakirjanikuna 24. mail justiitsministeeriumile päringu, milles palusin väljastada nimekirja nendest, kellel on kohustus esitada majanduslike huvide deklaratsioon. Nende isikute ring on määratud korruptsioonivastase seaduse §13-ga.

Need, kes kohusetundlikult oma deklaratsiooni esitavad, avaldab justiitsministeerium e-maksuameti lehel. Nõutav on identifitseerimine, aga igal isikul on õigus deklaratsioonidega tasuta tutvuda.

Nende isikute andmetega, kes oma deklaratsioonid esitavad, on kõik kõige paremas korras. Nende osas ei ole justiitsministeeriumile ega maksu- ja tolliametile etteheiteid.
Nali on aga selles, et igal aastal jätab umbes 1000-1100 isikut oma majanduslike huvide deklaratsioonid esitamata. Lihtsalt ei esita ja kogu lugu. Mingit karistust ei eksisteeri, esitamata jätmisest ei jää maha ühtegi avalikku jälge.

Loomulikult näiteks riigikogu liikmete puhul on võimalik lihtsalt tuvasta neid, kes on jätnud esitamata: riigikogu liikmete nimekiri on avalik ja e-maksuametist saab vaadata, kes neist esitas. Selline skeem aga ei toimi alati: asutustel ja kohalikel omavalitsustel on kaalutlusõigus otsustada, kellel on ja kellel pole kohustus deklaratsioon esitada; pole teada, kellele riigiasutused või kohalikud omavalitsused on kehtestanud majanduslike huvide deklareerimise kohustuse. [Tegelikult ei tööta see isegi riigikogu puhul: riigikogust poole aasta pealt lahkunud või liikmeks saanutule kehtivad erireeglid; pole üheselt selge, mis kuupäevaks nendel peab deklaratsioon olema esitatud.]

Avalik huvi nende umbes 1000 inimese vastu on ilmne. Korruptsioon on tõsine asi. Majanduslike huvide deklareerimise kohustus on mõeldud korruptsiooni vastase meetmena. Kui ühtegi karistust pole ja isegi avalikku märki maha ei jää, siis mis on kogu meetme mõte?! Kuidas see aitab korruptsiooni vastu võidelda, kui nii lihtne on jätta see lihtsalt esitamata?!
Justiitsministeerium keeldus küsitud nimekirja väljastamast:

Huvide deklaratsioonide registri andmetega tutvumise kord on sätestatud Vabariigi Valitususe 24.04.2014 määrusega nr 60 huvide deklaratsioonide registri põhimäärus. Nimetatud põhimääruse § 16 lg 3 sätestab, et igaüks võib avaliku kasutajana e-maksuameti kaudu tasuta tutvuda deklarandi ja deklaratsiooni avalike andmetega, identifitseerides ennast nõuetekohaselt. Deklaratsioone on avalikul kasutajal võimalik otsida deklaratsiooni esitamise aasta, deklarandi nime ja tööandja järgi. Seega on põhimäärus ette kirjutanud viisi, kuidas deklarandi andmete tutvuda saab ja teie soovitud viisil ei ole meil võimalik andmeid väljastada.

Kõik on selge ja mõistetav, ainult, et e-maksuametis ei ole võimalik umbes 1000 deklarandi avalike andmetega tutvuda. Seal on ainult nende andmed, kes on deklaratsiooni esitanud. Need, kes jätavad esitamata, nendest ei tekki ühtki märki sinna.

Ma ei näe, et justiitsministeeriumil oleks õiguslikku alust keelduda küsitud andmete avalikustamisest. Kuna õiguslikku alust keelduda pole, tuleks küsitud andmed väljasta.
Täpsemalt:

- *huvide deklaratsioonide registri põhimääruse §16 lõige 3: „Igaüks võib avaliku kasutajana e-maksuameti kaudu tasuta tutvuda **deklarandi ja deklaratsiooni avalike andmetega**, identifitseerides ennast nõuetekohaselt. Deklaratsioone on avalikul kasutajal võimalik otsida deklaratsiooni esitamise aasta, deklarandi nime ja tööandja järgi.“*
- *Mis on avalik ja mis on asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud, on paika pandud korruptsioonivastase seaduse§16 lõikega 3. Seal on asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud andmetest nimetatud üksnes isikukood, elukoht ja lähisugulaste andmed ning*

deklaratsioonidest need, millel on täis kolme aastane avalikustamise tähtaeg ning mõningad erijuhud isikutest, kelle deklaratsioone ei avalikustatagi, näiteks julgeolekuasutuste juhid.

- *Ma ei küsi kellegi isikukoodi, elukohta ega lähisugulaste andmeid. Tunnen huvi üksnes aastate 2021 ja 2020 vastu – nende puhul ei ole kolmeaastane piirang veel täis. Erijuhud neist, kelle deklaratsioone ei avalikustata isegi siis, kui nad need kohusetruult esitavad, võib lahkelt välja jätta.*
- *Seega ma ei küsi midagi, mis oleks deklarantide või deklaratsioonide andmetest mõeldud asutusesiseseks kasutamiseks. Kuna küsitud andmetel ei saa olla AK märget, siis on need avalikud ja järelikult huvide deklaratsioonide registri põhimääruse §16 lõikes 3 tulenevalt peab igaüks saama nendega tutvuda. [Enda identifitseerimise ja e-maksuameti kasutamise vastu ei ole mul midagi.]*
- *Juhin tähelepanu, et deklarant on korruptsioonivastase seaduse §12 lõike 1 järgi isik, kes on korruptsioonivastase seaduse tähenduses kohustatud esitama deklaratsiooni. Ehk siis: deklarant ei teki siis, kui ta esitab deklaratsiooni, vaid siis, kui tal on kohustus see esitada. Ehk need, kes jätavad deklaratsiooni esitamata, on ka deklarandid. Nende avalikud andmed peavad olema tasuta kättesaadavad e-maksuameti keskkonnas.*

Olen küsinud andmeid ajakirjandusliku loo jaoks. Ajakirjandus töötab avaliku huvi peal. Avalik huvi kõnealuste umbes 1000 isiku vastu on igal juhul olemas. Avalik huvi on, et majanduslike huvide deklaratsioone esitataks. Kes tahab, esitab, kes ei taha, ei esita, ei ole aktsepteeritav suhtumine. Kui avalikkusel on võimalik tutvuda nende isikute andmetega, kes kohusetruult esitavad deklaratsioonid, siis on ilmne, et peab olema võimalik teada saada ka, kes on need, kes on jätnud deklaratsiooni esitamise kohustuse täitmata. Praeguse korra kohaselt puudub võimalus tuvastada isikuid, kes jätavad deklaratsiooni esitamata.

Palun teha justiitsministeeriumile ettekirjutus, et too lubaks Eesti maksu- ja tolliametil väljastada andmed nende isikute kohta, kellel oli 2020. ja 2021 aastal kohustus esitada majanduslike huvide deklaratsioon emmal-kummal kujul:

- *Exceli tabelina, kus on nimekirjana kõik, kellel on kohustus esitada majanduslike huvide deklaratsioon: nimi; asutus/ tööandja; ametikoht; kuupäev, mil tuleb deklaratsioon esitada [vaikimisi peaks olema kõigil 31. mai, aga on erandeid].*
- *E-maksuametis viisil, kus eesnime, perenime ja asutuse kaudu otsides kuvatakse lisaks nendele, kes on deklaratsiooni esitanud, ka need, kes on jätnud esitamata. Andmetest peaks minimaalselt olema nähtav nimi, asutus/ tööandja, ametikoht ja kuupäev, mil oleks tulnud deklaratsioon esitada.*

[Kõik need juhud, kus isiku deklaratsiooni ei avalikustada isegi siis, kui ta selle õigeaegselt esitab, võib lahkelt jätta nimekirjast välja.]

TEABEVALDAJA PÕHJENDUSED:

Vastuseks Teie poolt Justiitsministeeriumile 21.06.2021. a edastatud järelepärimisele selgitame Teile alljärgnevat.

Justiitsministeeriumil puudub võimalus kinnitada, kas huvide deklaratsioonide registris on olemas kõigi deklarantide andmed, kuna deklarantide andmete sisestamise ja nende korrektsuse eest vastutab pädeva asutuse deklarantide haldur korruptsioonivastase seaduse[1] (KVS) § 13 lg-e 5 ja huvide deklaratsioonide registri (HDR) põhimääruse[2] (põhimäärus) §-i 11 alusel.

[1] https://www.riigiteataja.ee/akt/113042021004?leiaKehtiv
[2] https://www.riigiteataja.ee/akt/129042014008?leiaKehtiv

HDR-ist on päringuid võimalik teostada tööandja nime järgi e-maksuameti kaudu. Sellisel juhul kuvatakse vastusena deklarantide nimekiri, kelle tööandjana on otsitav asutus registrisse kantud ning kes on päringu tegemise hetkeks oma deklaratsiooni esitanud. Kui ametiisikul on konkreetsel aastal deklaratsioon esitamata, siis deklarandi nime järgi otsides kuvatakse sellise üksikpäringu vastuseks „Deklaratsioone ei leitud". Ametikohtade loetelu, kes peavad oma huve deklareerima, on sätestatud KVS § 13 lg-s 1. Kes konkreetsel ametikohal töötab, on leitav asutuste avalikest kontaktandmetest. Näiteks Riigikogu liikmete nimed on leitavad Riigikogu kodulehelt, vallavolikogu liikmete nimed konkreetse valla kodulehelt jne. Isiku nime järgi registris päringut tehes kuvatakse kas tema deklaratsioon või selle puudumine (kui deklaratsiooni ei leita, siis järelikult on deklaratsioon esitamata). Seega info esitamata deklaratsioonide kohta on huvide deklaratsioonide registris olemas ning igaühele kättesaadav. Justiitsministeerium on selgitanud teabenõudjale, et tal on võimalik sellisel moel tutvuda HDR-is avalikustatud teabega ühes konkreetses kanalis – e-maksuametis.

Maksu- ja Tolliameti, kes on registri volitatud töötleja ja korraldab HDR-i tehnilist haldamist põhimääruse § 4 lg-te 1, 3 ja 4 alusel, kinnitusel on võimalik huvide deklaratsioonide registrist välja võtta kõik andmed, mis registrisse sisestatud on, sh deklarandi nimi, tööandja ja deklaratsiooni esitamise tähtaeg. Küll ei sisalda register andmeid ametikohal töötamise alguskuupäeva kohta, vaid deklaratsiooni esitamise kohustuse alguskuupäeva kohta (vt põhimäärus § 10 lg 1 p 7).

Juhime Teie tähelepanu asjaolule, et inspektsioon on järelevalvemenetluse raames (Teie: 26.04.2021 nr 2.1.-4/21/1642) küsinud Justiitsministeeriumilt selgitusi, millised Justiitsministeeriumi vastutaval töötlemisel olevad andmekogud sisaldavad avaandmeteks olevaid isikuandmeid ja mis põhimõtetel toimub nende taaskasutamiseks andmine eesmärgiga välja selgitada, kas ja mis ulatuses on isikuandmed avaandmeteks. Justiitsministeerium on oma vastuses inspektsioonile (Meie 10.05.2021 nr 2-1/2782) muu hulgas detailselt selgitanud, milline on meie tõlgendus avaliku teabe seaduse3[3] (AvTS) § 31 lg 8 võimalusest piirata avaandmeteks olevate isikuandmete taaskasutamiseks andmise viisi. Need põhimõtted kohalduvad täies ulatuses ka HDR-ile.

Lähtume eeldusest, et ajakirjaniku poolt taotletud andmed on avaandmed AvTS-i mõistes, sest avaandmeteks loetakse see osa avalikust teabest, mis ei ole hõlmatud juurdepääsupiiranguga. KVS § 13 lg 4[1] sätestab isikuandmete töötlemise eesmärgina HDR-is korruptsioonivastase seaduse alusel selleks kohustatud ametiisiku andmete töötlemise ametikohustuste täitmist mõjutada võivate huvide teadvustamise võimaldamiseks. Seega on esitatud taotluse näol tegemist teabe taaskasutamisega ärilisel või mitteärilisel eesmärgil, mis ei lange kokku algse eesmärgiga, mille jaoks teave avalikke ülesandeid täites saadi või loodi AvTS § 3[1] lg 1 mõistes.

Tänapäevaseid infotöötlemise võimalusi silmas pidades tuleb arvestada, et isegi juhul, kui seadus isikuandmeid avalikustama kohustab (ja seeläbi need avaandmetena taaskasutamisse antakse), peaks teabevaldaja hindama taaskasutamiseks andmise võimalikku mõju eraelu puutumatusele. Sellise õiguse tagab teabevaldajale AvTS § 3[1] lõige 8. See ei tähenda aga seaduse alusel avalikustatavate isikuandmete kontekstis seda, et teabevaldaja otsustab teabe taaskasutamiseks andmise üle (avalikustada või mitte), vaid üksnes seda, millisel viisil isikuandmed taaskasutamiseks anda. See tähendab, et teabevaldajal on õigus kohaldada nt tehnilisi meetmeid, et kaitsta täiendavalt andmesubjekti eraelu puutumatust (nt seada piiranguid isikuandmete hulgiallalaadimisele, väliste otsingumootorite ligipääsu piiramine andmetele, üksikdokumentide allalaadimise takistamine jms).

HDR-i põhimääruse § 16 lg 3 kohaselt võib igaüks avaliku kasutajana e-maksuameti kaudu tasuta tutvuda deklarandi ja deklaratsiooni avalike andmetega, identifitseerides ennast

[3] https://www.riigiteataja.ee/akt/122032011010?leiaKehtiv

nõuetekohaselt. Seega on põhimäärusega kooskõlas AvTS § 3[1] lg-ga 8 selgesõnaliselt piiratud avaandmeteks olevate isikuandmete, sh deklarandi andmete, taaskasutamiseks andmise viisi ja sellest tulenevalt ei ole võimalik avaandmeteks olevaid deklarantide isikuandmeid taotletud viisil taaskasutamiseks väljastada. Oleme seisukohal, et kui me võimaldaksime igaühel vabalt massina kõiki isikuandmeteks olevaid avaandmeid (nt lisaks HDR-ile äriregister, sh erakondadesse kuulumine, kinnistusraamat, karistusregister, ametlikud teadaanded, kohtulahendid jt) alla laadida, võiks see viia isikute profileerimiseni kombineerides erinevatest avalikest allikatest kättesaadavaid andmeid ja me soodustaksime kõiki neid andmeid koondavate superandmebaaside loomist. Selline andmetöötlus sisaldab endas olulist isiku põhiõiguste riivet ja seetõttu oleme võtnud AvTS § 3[1] lg 8 alusel täiendavaid meetmeid viidatud riive vähendamiseks, muu hulgas piiranud avaandmeteks olevate isikuandmete taaskasutamiseks andmise viisi. HDR-i puhul on meetmete rakendamisel arvesse võetud muuhulgas asjaolu, et deklarandi andmed kustutatakse HDR-ist põhimääruse § 11 lg 4 alusel, kui tema deklaratsiooni esitamise kohustuse kuupäev on möödunud ning registris ei ole ühtegi tema kinnitatud deklaratsiooni. HDR põhimääruse § 16 lg 2 näeb ette deklaratsiooni andmete avalikustamise selle kinnitamisel kolmeks aastaks. Eeltoodust tulenevalt on deklarantide isikuandmete avalikustamine ajaliselt piiratud ja väljastades andmeid soovijatele deklarantide kohta massiliselt Exceli tabeli kujul võib nende andmete kustutamine HDR-ist muutuda isiku eraelu puutumatuse vaatest sisutühjaks normiks. Selgitame siinkohal, et oleme teadlikud, et täiel määral ei ole võimalik avaandmeteks olevaid isikuandmeid kaitsta ja võetud kaitsemeetmetel saab olla vaid piiratud mõju, aga see ei mõjuta meie kohustust teabevaldajana AvTS § 3[1] lg 8 alusel meetmeid rakendada, kui leiame, et see on põhjendatud.

Isegi juhul, kui asuda seisukohale, et põhimäärus reguleerib deklaratsioonidele juurdepääsu korda, kuid ei reguleeri seda, kas ja kuidas on võimalik tutvuda nende deklarantide andmetega, kes deklaratsiooni ei ole esitanud ja millele ei ole kehtestatud juurdepääsupiirangut, lasub teabevaldajal kohustus AvTS § 3[1] lg 8 alusel kaaluda isiku eraelu puutumatuse kaitseks vajalike kaitsemeetmete rakendamist, sealhulgas avaandmeteks olevate isikuandmete taaskasutamiseks andmise viisi piiranguid. Justiitsministeeriumi kaalutlust antud juhul on eelnevalt käesolevas vastuses juba käsitletud. Siin juhime tähelepanu sellele, et avaandmete taaskasutamiseks andmise viisile piirangute seadmine AvTS § 3[1] lg 8 alusel on toiming, millele kohaldatakse haldusmenetluse seaduse[4] (HMS) 8. peatükki. Toimingu sooritamise viisi, ulatuse ja aja ning menetlemise korra määrab haldusorgan oma äranägemisel, järgides kaalutlusõiguse piire ja võrdse kohtlemise ning proportsionaalsuse põhimõtteid (HMS § 107 lõige 2). Seega on võimlik rakendada käsitletud kaitsemeetmeid ka ilma neid põhimääruses reguleerimata, tagades sealjuures oma tegevuse läbipaistvuse ja oma otsust põhjendades, kui isik, kelle õigusi see puudutab, seda soovib.

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOONI PÕHJENDUSED:

Juurdepääs avalikule teabele

AvTS § 3 lg 1 sätestab, et avalik teave on mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduses või selle alusel antud avalikke ülesandeid täites. Sama paragrahvi lõikest 2 tulenevalt saab avalikule teabe piirata juurdepääsu üksnes seaduses sätestatud juhtudel. Ka AvTS § 43[8] lg 1 sätestab, et andmekogus olevad andmed peavad olema avalikult kättesaadavad, kui neile ei ole seadusega või selle alusel kehtestatud juurdepääsupiirangut. Lisaks tuleb AvTS § 4 lg 2 kohaselt avalikule teabele tagada juurdepääs võimalikult kiirel ja hõlpsal viisil. Samas sätestab AvTS § 2 lg 2 punkt 4, et avaliku teabe seadust ei kohaldata teabele juurdepääsupiirangute, juurdepääsu eritingimuste ja viiside osas juhul kui need on eriseaduses või välislepingus sätestatud teisiti.

[4] https://www.riigiteataja.ee/akt/123022011008?leiaKehtiv

Juurdepääs huvide deklaratsioonide ja deklarantide andmetele

Korruptsioonivastase seaduse (KVS) § 16 lg 1 kohaselt avalikustatakse KVS § 13 lg-s 1 nimetatud deklarantide deklaratsioonid registri põhimääruses sätestatud korra kohaselt. Deklaratsiooni andmetega tutvumiseks peab isik identifitseerima end digitaalse isikutunnistuse abil. Deklarandil on õigus saada registrist teavet selle kohta, kes on tema deklaratsiooniga tutvunud. Seega sätestab korruptsioonivastane seadus ainult deklaratsioonidega tutvumise korra, mille kohaselt peab andmetega tutvumiseks ennest identifitseerima ning deklarantidel on õigus teada, kes on tema andmetega tutvunud. Seaduse seletuskirja kohaselt on *identifitseerimise kohustuse eesmärgiks teha andmete vaatamine ainult uudishimu rahuldamise eesmärgil tülikaks. Identifitseerimiskohustus ning deklaratsiooniga tutvumise fakti nimelise fikseerimise nõue peaks tasakaalustama deklarandi eraelu ja privaatsfääri riivet. Samas on riive põhjendatud, sest korruptsiooni vältimine on oluline avaliku korra kaitsmiseks ning korruptsioonisüütegude tõkestamiseks*. Eeltoodust tulenevalt on korruptsioonivastases seaduses sätestatud erikord andmetega tutvumiseks. Samas sätestab seadus, et täpsem kord huvide deklaratsioonide avalikustamiseks ja nendega tutvumiseks sätestatakse huvide deklaratsioonide registri põhimääruses.

Huvide deklaratsioonide registri põhimääruse § 16 lg 3 kohaselt võib igaüks avaliku kasutajana e-maksuameti kaudu tasuta tutvuda deklarandi ja deklaratsiooni avalike andmetega, identifitseerides ennast nõuetekohaselt. Deklaratsioone on avalikul kasutajal võimalik otsida deklaratsiooni esitamise aasta, deklarandi nime ja tööandja järgi. Kuna KVS räägib ainult deklaratsioonidega tutvumisest, siis ei ole võimalik seadusest üheselt aru saada, kas seadusandja tahe on olnud, et avalikud oleksid ainult deklaratsioonid ja deklaratsiooni esitanud deklarandi andmed või kõikide deklarantide andmed. Seda ei täpsusta ka huvide deklaratsioonide registri põhimäärus. Samas ei saa asuda ka seisukohale, et deklaratsiooni esitamata jätnud deklarandi andmed oleksid piiranguga.

Kuigi eeltoodud sätte kohaselt on avalikul kasutajal õigus tasuta tutvuda deklarandi ja deklaratsiooni avalike andmetega, siis deklarantide andmetega tutvumiseks, kes pole deklaratsiooni esitanud, peab isik teadma, kellel deklaratsiooni esitamise kohustus on. Nii näiteks kui teha registrisse päring isiku kohta, kelle deklaratsiooni esitamise kohustust ei ole, saab vastuseks, et deklaratsiooni ei leitud. Sama vastuse saab ka juhul kui deklaratsioon on esitamata. Seega ei anna register nime järgi otsingut tehes teavet selle kohta, kas isikul on deklaratsiooni esitamise kohustus või mitte, vaid ainult vastuse selle kohta kas konkreetse isiku deklaratsioon on registris või mitte. Ehk siis nime järgi otsingut tehes ei ole võimalik saada teavet selle kohta, kas isikul on deklaratsiooni esitamise kohustus. Seega ei ole asjakohane ka ministeeriumi väide, et registrist on võimalik otsida deklarante nime järgi.

See on võimalik ainult juhul kui on enne teada, kes on kohustatud deklaratsiooni esitama. Ministeerium on soovitanud vaide esitajal eelnevalt välja selgitada asutuste veebilehtede kaudu isikud, kellel on deklaratsiooni esitamise kohustus. Juhul kui mõne asutuse/omavalitsuse võrgulehelt ei ole leitav vastav dokument, mis sätestab, kellel on deklaratsioonide esitamise kohustus, siis tuleks esitada täiendav teabenõue. Seega on registris sisalduvale avalikule teabele juurdepääs raskendatud ning see on vastuolus AvTS § 4 lg-ga 2. Justiitsministeerium on vastuses inspektsiooni järelepärimisele selgitanud, et ministeeriumil puudub võimalus kinnitada, kas huvide deklaratsioonide registris on olemas kõikide deklarantide andmed. Nõustun, et ministeerium ei saa vastutada asutuste poolt andmete sisestamise korrektsuse eest, kuid see ei ole alus/põhjus registris olevatele andmetele juurdepääsu piiramiseks.

Lisaks eeltoodule, kui töökoha põhiselt on võimalik registrist otsida (annab loetelu) deklarante, kes on deklaratsioonid esitanud, siis jääb arusaamatuks, mis põhjusel ei avalikusta nende deklarantide nimesid, kes oma kohustust ei ole (tähtaegselt) täitnud. Seega on pandud

deklarandid ka ebavõrdsesse olukorda ehk siis nende andmed kes on oma kohustused täitnud, on avalikud, kuid varjatud on nende andmed, kes kohustusi (tähtaegselt) ei täida.

Ka on Justiitsministeerium asunud seisukohale, et vaide esitaja poolt soovitud andmete osas on tegemist avaandmetega, millele taaskasutamiseks andmise võimalust piirata tuleneb AvTS § 3^1 lg-st 8. Nõustun, et kui tegemist on avaandmetega, mille osas inspektsioon käesolevas vaideotsuses seisukohta ei võta, on võimalus piirata näiteks korraga kõigi deklarantide andmete allalaadimist, kes on jätnud deklaratsioonid esitamata, kuid see ei tähenda seda, et nende andmetele ei ole registri kaudu üldse juurdepääsuvõimalust. Nagu juba eelnevalt märkisin, et see oleks võimalik näiteks kui andmeid saaks otsida asutuste kaupa. Ei saa ka asuda seisukohale, et deklaratsiooni esitamata jätnud deklarandi andmete avalikustamine riivaks rohkem deklarandi eraelu puutumatust kui deklaratsiooni esitanud deklarandi andmete avalikustamine. Seega tuleks Justiitsministeeriumil mõelda, kuidas selline deklarantide ebavõrdne kohtlemine lõpetada või kui see on olnud seadusandja tahe, siis see ka selgelt õigusaktis sõnastada.

Teabenõude täitmisest keeldumine

Kuna avaliku teabe seaduse alusel teabenõude esitamisel ja teabe saamisel on kõigil ühesugused õigused ning ajakirjandusel ei ole siin suuremaid õigusi kui ükskõik kelle teisel, siis ei anna ka avalik huvi siin eelist teabe saamisel. Isikuandmete kaitse seaduse § 4 sätestab küll ajakirjandusliku eesmärgil andmete töötlemise, kuid seda siiski olukorras, kus ajakirjanduse valduses on juba isikuandmed. Eeltoodud säte ei ole andmete nõudmise/küsimise õiguslikuks aluseks.

Lähtudes sellest, et KVS § 16 lg 1 kohaselt tuleb deklarantide ja deklaratsioonide andmetega tutvumiseks ennast identifitseerida, siis on KVS § 16 lg 1 eriseaduseks avaliku teabe seaduse mõttes ning lähtuda tuleb eriseadusest. Seega kui Justiitsministeerium või Maksu- ja Tolliamet hakkaks lisaks registri kaudu andmetele juurdepääsu võimaldamisele väljastama teavet ka teabenõuete vastustena, siis poleks deklarantidel enam võimalik kasutada oma õigust saada teada, kes tema andmetega on tutvunud või kellele on neid väljastatud. Ehk see oleks vastuolus KVS § 16 lg 1 sätestatud korraga ning nimetatud säte kaotaks oma mõtte.

Kuna vaie lahendatakse ainult vaideeseme ulatuses, milleks oli teabenõude täitmisest keeldumine, siis puudub alus ettekirjutuse tegemiseks. Seega jääb vaie teabenõude täitmata jätmise osas rahuldamata kuna KVS on sätestatud erikord teabele juurdepääsuks.

/allkirjastatud digitaalselt/

Elve Adamson
jurist
peadirektori volitusel